

အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာန၏ ပထမ(၆)လပါတ် လုပ်ငန်းညှိနှိုင်း
ဆွေးနွေးပွဲတွင် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒေါက်တာမြင့်ထွေး ပြောကြားသည့်မိန့်ခွန်း

အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာန၊ နေပြည်တော်

၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ မေလ(၃၁)ရက်

- တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်/ ခရိုင် အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနက ကိုယ့်ရဲ့ ဝန်ထမ်းတွေကို အခုလိုတစ်စုတစ်စည်းထဲတွေ့ရတဲ့အတွက် အလွန်ဝမ်းသာပါတယ်။ အဓိကကတော့ ဗဟိုကနေပြီးတော့ ဘယ်လောက်လုပ်လုပ် ခရိုင်အဆင့်ကမလုပ်လို့ရှိရင် ကျွန်တော်တို့ရဲ့ output က အင်အား(၁၀၀)ထည့်ပေမဲ့ (၄၀)လောက်ပဲပြန်ရချင်ရပါမယ်၊ (၃၀)လောက်ပဲပြန်ရချင်ရမယ်။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ workforce ဆိုတာ တစ်ကယ့်အကောင်အထည်ဖော်ပြီး၊ လက်တွေ့ကျပြီး ပြည်သူတွေ ထင်သာမြင်သာအကျိုးရှိရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ခရိုင်ကအလုပ်လုပ်ရပါမယ်၊ ခရိုင်ကအလုပ်လုပ်ရမယ်ဆိုတော့ ခရိုင်အလုပ်လုပ်နိုင်အောင် ဗဟိုကပံ့ပိုးပေးဖို့လိုပါတယ်။ ပံ့ပိုးတဲ့အခါမှာ ငွေအင်အား၊ လူအင်အား အကုန်အဘက်ဘက်က ကျွမ်းကျင်မှုဆိုင်ရာအကုန်လုံး ပံ့ပိုးပေးမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဗဟိုမှာရှိတဲ့ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးတွေကလည်း တစ်စုတစ်စည်းတည်းရှိရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ဌာနခွဲတွေကတော့မတူဘူးပေါ့၊ ဒီဌာနခွဲတွေက အကုန်ပေါင်းပြီးလုပ်ရပါမယ်။ ပေါင်းပြီးလုပ်တယ်ဆိုတာ များသောအားဖြင့် တစ်ချို့နေရာတွေမှာ သိပ်ပြီးမလွယ်ပေမဲ့ ပေါင်းကိုပေါင်းရပါမယ်၊ တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက်က အပြန်အလှန် အားပေးကူညီမှု လုပ်ကိုလုပ်ရပါမယ်။
- ဒါမှသာလျှင် ခုနကကျွန်တော်ပြောသလို (၁၀၀)ထည့်ရင်(၈၀)လောက်ရပါမယ်။ မပေါင်းဘဲနဲ့ isolated phenomenon နဲ့လုပ်ရင် သူကလည်း သူ့(ဌာနခွဲ) unit လုပ်၊ ကိုယ်ကလည်း ကိုယ့် unit လုပ်ဆိုရင် (၁၀၀)ထည့်ပေမဲ့ (၄၀)လောက်ပဲ ပြန်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ခရိုင်မှာရှိတဲ့ လူတွေကို ဦးစားပေးပြီး သူတို့ကို support လုပ်ပေးရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဘာတွေအဆင်ပြေလဲ၊ ဘာတွေအဆင်မပြေလဲဆိုတာ ဗဟိုကလူတွေက ကွင်းဆင်းသွားရောက်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ Monitoring and supervisory visit လုပ်တဲ့အခါမှာ ကြည့်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။

- FDA က ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်နဲ့ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်က checklist ပြုလုပ်ထားရပါမယ်။ ခရိုင်ကိုသွားမယ်ဆိုရင် ဒီ checklist နဲ့တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးပြီး ဒါတွေ၊ ဒါတွေရှိရဲ့လား၊ ဖြစ်ရဲ့လားဆိုပြီး တွေ့ရှိလာပါမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ထားပါတော့ checklist မှာ (၁၅)ခုရှိတယ်။ ခရိုင်ရုံးတစ်ခုရဲ့ function၊ ခရိုင်ရဲ့ လုပ်ကိုင်မှုကို monitor လုပ်မယ်၊ assess လုပ်မယ်ဆိုရင် ဒါတွေကို လုပ်ရပါမယ်။ ဒါမပြီးဘူးဆိုရင် ဘာလို့မပြီးလဲဆိုပြီးတော့ ပြီးအောင် ကျွန်တော်တို့ ဘာတွေပံ့ပိုးရမလဲ၊ ဒါဟာအပြစ်ရှာဖို့ မဟုတ်ပါဘူး။
- အသင်းအဖွဲ့စိတ်ဓါတ်၊ အသင်းအဖွဲ့လိုက်ချဉ်းကပ်ပုံနဲ့ လုပ်ရပါမယ်။ ဒီ unit အချင်းချင်း cohesiveness, inter-linkage အဲဒါလေးတွေကို စဉ်းစားစေချင်တယ်။ အဲဒီတော့ စဉ်းစားတဲ့အခါမှာ တကယ့်တကယ်ကတော့ လူ့လောကမှာ ငါဆိုတဲ့အတ္တကို နည်းနည်းလျှော့ရပါမယ်။ ငါပဲတတ်တယ်၊ ငါပဲသိတယ်၊ အဲဒါလေးကိုတော့ လျှော့ရမယ်၊ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ကြည့်ပါ။ အဲဒါဆိုရင် လူတိုင်းစိတ်ချမ်းသာပါမယ်။ basic principles တွေအတိုင်းလုပ်ကြပါ။ ဒါလေးတွေက ကျွန်တော်တို့အလုပ်မှာ အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်ကတော့ ကျွန်တော်တို့ ဒီ FDA ကို ပြီးခဲ့တဲ့မကြာခင်တုန်းက ဒေါက်တာ တင်ညွန့်ဦးဆောင်တဲ့အဖွဲ့က လာပြီးတော့ကြည့်ပါတယ်။ ဘာလုပ်သလဲဆိုတော့ အစီရင်ခံစာကို ကျွန်တော်အလုပ်ရှုပ်တဲ့အတွက် မဖတ်ရသေးပါဘူး၊ အိမ်မှာယူထားပါတယ်၊ ဖတ်ပါမယ်။ ဖတ်ပြီးတော့ အဲဒီဟာကနေ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ဘာလုပ်ပေးရမလဲ။ ဒီ report က ဒါအပြစ်ရှာတာမဟုတ်ဘူး။ How to make FDA more efficient? FDA efficient ဖြစ်ရင် ကျွန်တော်လည်း နာမည်ရတယ်၊ ဆရာလည်း နာမည်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- FDA ရဲ့အလုပ်ဟာ အင်မတန်အရေးကြီးတဲ့ အလုပ်တစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ နေ့တိုင်းလူတွေက စားနေရပါတယ်၊ ဆေးသောက်ရပါတယ်။ နေ့တိုင်းစားတဲ့အထဲမှာ အခုဒီမှာစားတယ်ဆိုရင် ဒီမှာဘာတွေနဲ့လုပ်ထားမှန်း ကျွန်တော်တို့မသိပါဘူး။ ဒါကို ကောင်းအောင်လုပ်တဲ့တာဝန်က FDA တာဝန်ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါထက်ကို ကျွန်တော်တို့က ပိုကောင်းအောင်လုပ်မှာဖြစ်ပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်က ဆရာတို့လုပ်တဲ့လုပ်ငန်းတွေကို တတ်နိုင်သမျှ သတင်းစာတွေမှာ TV တွေမှာ ပါအောင်လုပ်ပါ။ ဒါကိုယ့်ပုံသတင်းစာမှာပါချင်လို့ မဟုတ်ပါဘူး။ FDA က ဘယ်လောက်လုပ်နေတယ်ဆိုတာကို ကျွန်တော်က ပြည်သူတွေကို သိစေလိုပါတယ်။

- ဒီမှာအဓိကပြောချင်တဲ့အချက်ကတော့ ကျွန်တော်တို့က Post Marketing Surveillance(PMS) ဒီမှာတော့ pre-market, post-market နှစ်ခုရှိတာပေါ့။ အဲဒါကို ကျွန်တော်တို့က အားထည့်ရပါမယ်။
- Pre-market ကတော့ ကျွန်တော်တို့ဒီမှာ ဟိုဟာတွေစစ်တယ်၊ ဒါတွေစစ်တယ်၊ ညစ်ညမ်းမှု ရှိ/မရှိ၊ သန့်စင်မှု ရှိ/မရှိ၊ ဘာတွေပါတယ်၊ ညာတွေပါတယ် အဲဒါ pre-market ပေါ့။ post-market က တကယ့်တကယ် ပိုပြီးတော့အရေးကြီးပါတယ်။ ပိုပြီးအရေးကြီးတယ်ဆိုတာက ဆရာတို့သိတဲ့အတိုင်း ကုမ္ပဏီနဲ့က သူတို့သွင်းတုန်း၊ ထုတ်တုန်းကတော့ တကယ့်အရည်အသွေးကောင်း၊ အရည်အသွေးပြည့် (quality product) ကိုပေးပြီး တကယ်လည်း ပြည်သူတွေကို ဖြန့်ရော ဟိုဟာလေး တိုးလိုက်၊ ဟိုဟာလေး လျော့လိုက် ဒါမျိုးတွေရှိတဲ့အတွက် ကျွန်တော်တို့ အနေနဲ့က (PMS) ကို သေသေချာချာလုပ်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- လုပ်တဲ့အခါမှာလည်း ကျွန်တော့်အနေနဲ့က ဆရာတို့လုပ်နေတဲ့စနစ်ကို ပြန်လည်သုံးသပ် (review) လုပ်ပြီး၊ PMS လုပ်နေတဲ့ mechanism က is it the most efficient mechanism? ကိုယ့်ဟာကိုယ်ပြန် review လုပ်လိုက်ပါ။ introspection ပေါ့။ Post-market မှာသွားလုပ်မယ် ဆိုရင် ဘာတွေလုပ်ရမလဲ။ ကျွန်တော်တို့က (၁၊ ၂၊ ၃၊ ၄၊ ၅၊ ၆) တစ်ခါတည်း checklist လုပ်ထား ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- မသွားခင် ဘာတွေလုပ်ရမလဲ၊ ဆေးအတွက်က ဘာတွေလဲ၊ အလှကုန်ပစ္စည်းဆိုရင် ဘာတွေလဲ၊ checklist နဲ့လုပ်ပါ။ အကုန်ရေးထားလိုက်ပါ။ ဒီနေ့ရေးပေမယ့် (၆)လအကြာမှာ ပြန် review လုပ်ပြီး modify ပြန်လုပ်ထားလိုက်ပါ။ ဒီနေ့ checklist နဲ့သွားပြီးတော့ လုပ်ကြည့်တယ်။ checklist မှာလိုတဲ့ point လေးတွေပါတယ်။ အဲဒီတော့ပြန်ပြီး modify ပြန်လုပ်လိုက်၊ နှစ်ခါလောက်လုပ်သွားပြီးရင်ပြီးပြီ။ ဆရာတို့အခုလုပ်ရင်တောင်ရတယ်။ ဆရာတို့ကအကုန်လုံး experience ရှိတော့ အကုန်လုံးထိုင် brainstorm လုပ်လို့ရပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်က ဆရာတို့အခုလုပ်ငန်းမှာ ဥပမာ- WHO မှာဆိုရင်တော့ retreat လုပ်တာပေါ့။ သူတို့ကအသစ်တွေဆိုတော့ မသိဘူး။ ကျွန်တော်က ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနမှာ (၁၇)နှစ် လုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၇၆ ခုနှစ်ကနေ ၁၉၉၄ ခုနှစ်အထိလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ဆေး(၁)မှာလည်း လုပ်ခဲ့ ပါတယ်။ နောက်ပြီးတော့ Vector Borne Disease Control၊ နောက်နိုင်ငံခြားဆက်သွယ်ရေး မှာလုပ်ပြီးတော့ WHO အရှေ့တောင်အာရှဒေသဆိုင်ရာရုံးမှာ (၁၆)နှစ်လုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၉၄

ခုနှစ်ကနေ ၂၀၁၀ ခုနှစ်အထိ different positions ပေါ့။ အသစ်တွေကသိမှာမဟုတ်ဘူး။ ကျွန်တော်က မိုးကျရွှေကိုယ်ထင်နေမှာစိုးလို့ပါ။

- WHO မှာဆိုရင် Regional Director Retreat တစ်နေရာမှာ သွားလုပ်တယ်။ ရုံးမှာမလုပ်ဘူး။ ဆရာတို့လည်း တစ်နေရာမှာသွားပြီးလုပ်ပါ။ ဥပမာ- ငလိုက်ဆည်အပန်းဖြေစခန်းလိုမျိုးမှာ လုပ်ပါ။ အဲဒီမှာ very informal ပဲ၊ ဘာမှ ရာထူးတွေဘာတွေမရှိဘူး အကုန်လုံး topic တစ်ခုကို discuss လုပ်ပါ။ issues တွေကို group တွေဲ့လုပ်ပါ။ How to make functions of the FDA much more efficient? စသည်ဖြင့်ပေါ့။ ဆရာတို့ PMS မှာ အစားအသောက်နဲ့ဆေး၊ အလှကုန်၊ လူသုံးကုန် ဖော်ပြထားတာနဲ့ ကိုက်/မကိုက် ဒါတွေအကုန်လုံး ဆွေးနွေးရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်က ဘာလဲဆိုတော့ ဆရာတို့ရုံးခွဲက ခရိုင်(၃၁)ခု ဝန်ထမ်းများခန့်တယ်၊ uniform တွေလုပ်ပေးတာ အလွန်ကောင်းပါတယ်။ အဲဒီမှာဆိုရင် ဈေးထဲသွားရင် image လည်းရှိတယ်၊ uniform ဝတ်တဲ့သူတွေက sense of dutifulness ပေါ်ပေါက်လာတယ်။ uniform နဲ့ဆို မဟုတ်တာမလုပ်ရဲတော့ပါဘူး၊ သိပ်မလုပ်ချင်တော့ဘူးပေါ့။ ငါသည် ဒီလိုဖြစ်တယ်၊ အဲဒီသဘော မျိုးပေါ့၊ ပိုကောင်းပါတယ်။ ဓါတ်ပုံတွေမှာတွေ့တယ်၊ တီဗွီထဲမှာလည်းတွေ့တယ်။ mobile laboratory တွေကတော့ နောက်နှစ်တွေမှာ ထပ်မံဝယ်ယူခွင့်ရအောင်လုပ်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ဝန်ကြီးမိန့်ခွန်းကတော့ ကိုယ့်ဟာကိုယ်ပဲရေးပါတယ်။ အဲဒီလိုဘဲ PMS လုပ်မယ်ဆိုရင် input ကောင်း၊ output ကောင်းထွက်မယ်၊ advocacy လုပ်ပေးရမယ်၊ advocacy က key ဖြစ်တဲ့ အတွက် ကျွန်တော်ဒီမှာလည်း point သက်သက်ရေးထားတယ်။ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ကတော့ ဆရာတို့ FDA မှာ food and drug literacy ထားဖို့လိုမယ်။ ဒီ unit က ဆရာဝန်တွေဖြစ်စရာ မလိုဘူး၊ promotion for consumers unit လေးတစ်ခု အကုန်လုံးပါရမယ်။ ကျွန်တော်တို့ ကျန်းမာရေးပညာလိုဟာမျိုးပါ။ ဒီက advocacy ဘယ်လိုလုပ်မလဲ အမြဲစဉ်းစားနေရတယ်။ ဒီ unit မရှိလျှင်တောင်မှ virtual unit တစ်ခုဖွဲ့ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ဆိုလိုတာက ဌာနတစ်ခုစီက တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက်လာပြီး အစည်းအဝေးထိုင်လုပ်တယ်၊ နောက်ကိုယ့်အလုပ်ကို ပြန်လုပ်တယ်။ အဲဒီတော့ virtual unit ဆိုတာ သက်သက်တော့ ဌာနကြီး ထည့်စရာမလိုပါဘူး။ အစည်းအဝေးလုပ်မလား လုပ်ပါ။ လူရှိလျှင်တော့ unit တစ်ခါတည်း ဖွဲ့လိုက် advocacy unit ပါ။ ဒီ unit ကအမြဲတမ်းစဉ်းစားရမယ်။ ဘယ်လိုလုပ်မလဲ၊ လူသိအောင်

ဘယ်လို advocacy လုပ်မလဲ၊ လုပ်ငန်းကိုလူသိအောင် ဘယ်လိုလုပ်မလဲဆိုတာ စဉ်းစားရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

- အဲဒီတော့ လုပ်တဲ့အခါမှာလည်း ဘာလုပ်ချင်လဲ ကျင့်ဝတ်နဲ့လုပ်ရပါမယ်။ ကျင့်ဝတ်တွေ ဦးစားပေးပါ။ လူ့ကျင့်ဝတ်၊ လူတွေက ကျင့်ဝတ်နဲ့ နီတိဆိုတာ အရေးကြီးပါတယ်။ အမြတ်မယူဖို့ မဟုတ်ဘူး။ သူတို့ထုတ်လိုက်တဲ့ပစ္စည်းကြောင့် လူတွေဒုက္ခမရောက်ဖို့ အရေးကြီးတယ်။ အမြတ် ကိုယူပါ။ သို့သော် quality မရှိရင် လူတွေမှာ immediate effect ရှိမယ်။ long term side effect တွေရောပဲ၊ malignancy အပါအဝင်ဆရာတို့ကလည်း ဆရာတို့ သားသမီးတွေအတွက် cancer ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ Because of the product, which you are producing. အဲဒါတွေ ဦးစားပေးသင့်ပါတယ်။
- ဆရာတို့ ဒီ unit ကို ဖွင့်မယ်ဆိုရင်လည်း ဒီ unit သည် there must be strong linkage with Health LiteracyPromotion Unit (HLPU) နဲ့ရှိရပါမယ်။ နောက်တစ်ချက်က ကျွန်တော်တို့ သည် (HLPU) က Advocacy စာအုပ် (Standardized Health Messages) ထွက်မယ်။ ကျန်းမာရေးပညာစာအုပ်ကို HA, LHV, PHS I, II, MW တွေ အသုံးပြုမှာဖြစ်ပါတယ်။
- အဲဒီထဲမှာ ဆရာတို့ FDA က အစားအသောက်နဲ့ပတ်သက်တဲ့ healthy food က ဘာတွေလဲ၊ တာရှည်ခံအောင်ပြုလုပ်ထားတဲ့ preserved food က ဘာတွေလဲ။ အဲဒါတွေလည်း ဆရာ နည်းနည်းထည့်ပေးရပါမယ်။ ဆရာတို့ မပါသေးဘူးလားမသိဘူး ပြန်ကြည့်လိုက်ပါမယ်။ ဒီဟာကြီးက first edition ထုတ်မယ်၊ ထုတ်ပြီးတော့ တစ်နှစ်လောက်နေရင် ပြန်ပြီးတော့ 2nd edition ထည့်ပါ။ ပထမတော့ almost final ပေါ့၊ မပြည့်စုံတာတွေ လိုတာတွေပါပါမယ်၊ လူပုဂ္ဂိုလ်တွေပါမယ်။
- နောက်တစ်ခုကတော့ ဆရာတို့ဒီမှာ ၂၀၁၇ မတ်လ (၂၄)မှာ ဒက္ခိဏသီရိမြို့နယ်နှင့် ဥတ္တရသီရိ မြို့နယ်မှာ စပြီးတော့လုပ်တာ တော်တော်ကောင်းပါတယ်။ နေပြည်တော်မှာ မြို့မဈေးက စကြည့်ပါတယ်၊ ပြီးတော့ အလွန်ကောင်းတဲ့အလုပ်ပါ။ လုပ်တဲ့အခါမှာတော့ ဆရာတို့သိတဲ့ အတိုင်း ဒါအရမ်းမလုပ်ဘူး။ ဝင်ပြီးစည်းရုံးတဲ့ပုံစံနဲ့ လုပ်တဲ့အတွက် အလွန်ကောင်းပါတယ်။
- ဥပမာ- ဆရာတို့ရဲ့ ပစ္စည်းတွေစစ်တဲ့အခါမှာ (၂၅%)လောက်ကတော့ အသုံးပြုဖို့မသင့်ဘူး ဆိုတာ တွေ့ရပါတယ်၊ အလွန်အန္တရာယ်များပါတယ်။ ယေဘုယျပြောရမယ်ဆိုရင် လူ(၁၀၀)မှာ

(၂၅)လောက်မှာ အန္တရာယ်ရှိနေပါတယ်။ တော်တော်ထိခိုက်ပါမယ်။ ပြည်သူတွေကသာ မသိတာပါ။ အဲဒီတော့ ပြည်သူတွေကို သိအောင်လုပ်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။

- ကျွန်တော်တို့ FDA ကိုအောင်မြင်ဖို့ ဘာလဲဆိုတော့ လူတွေရဲ့ literacy ရှိရပါမယ်။ ကြည့်မယ်။ အဲဒီတော့ ကျွန်တော် City Mart မှာ ဈေးဝယ်လို့ရှိရင်ကြည့်မယ်။ ထုတ်တဲ့ကုမ္ပဏီရဲ့ နာမည်နဲ့ လိပ်စာ expiry date မပါရင် ကျွန်တော်မစားဘူး။ Expiry date တွေ အဲဒါမပါရင် ကျွန်တော် မဝယ်ဘူး။ အထူးသဖြင့် လိပ်စာလည်းမပါဘူး။ တယ်လီဖုန်းနံပါတ်လည်းမပါဘူး။ ပြဿနာဖြစ်ရင် ဘယ်လိုလုပ်မလဲ။ အဲဒါက irresponsible ရောင်းချနေတာဖြစ်ပါတယ်။
- အဲဒါက ကျွန်တော်က supermarket တွေကို ပြောရမယ်။ အဓိက supermarket တွေဘဲ။ အထူးသဖြင့် super market တွေကမဝယ်ရင် လူတွေမထုတ်တော့ဘူး။ ဒီလူတွေက super market မှာဝယ်အောင်လို့ အဓိကကတော့ တစ်ခုနဲ့တစ်ခုလည်နေတယ်။ အဓိကက super market ပိုင်ရှင်တွေကိုပြန်ပြောရမယ်။ တင်တဲ့အခါမှာ quality product ပဲတင်ပါ။ လိပ်စာတွေ၊ လူနာမည်တွေ တယ်လီဖုန်းနံပါတ်တွေ expiry date မပါဘူးဆိုရင်တော့ မတင်ပါနဲ့။ စသည်ဖြင့် ပြောရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်က ဆရာတို့လုပ်ဖို့ အရေးကြီးတာကတော့ဘာလဲဆိုတော့ FDA approved၊ Myanmar FDA approved အဲဒါကိုရအောင်လုပ်ပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့ အမေရိကန်မှာ သွားကြည့်ရင် USDA approved၊ အသားရောင်းရင်လည်း USDA approved ပါတယ်။ ပိုက်ဆံ နည်းနည်းပိုများပါတယ်။ ဆင့်(၂၀)လား၊ (၃၀)လား၊ (၄၀)လားဆိုတော့ သိပ်မများပါဘူး။ အဲဒါဆို လို့ရှိရင် စိတ်ချလက်ချစားလို့ရတယ် ဒီအသားကို USDA approved ၊ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ လည်း product တော်တော်များများမှာ Myanmar FDAapproved လုပ်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- မြန်မာမှာလည်း MFDA ၊ Consumers Association ပါ ပါလာရင် MFDA ထဲမှာပါလိုက်ရင် MFDA and Consumers Association အဲဒါတွေပါအောင်လုပ်ပါ။ အဲဒီလိုဆိုရင် လူတွေက မပါတာ ဘယ်သူမှမစားတော့ဘူး။ Literacy unit က ဒါတွေလုပ်ရမယ်။ မပါတာ ဘယ်သူမှမစားရင် အဲဒီလူတွေက ထုတ်လို့မရတော့ဘူး။ သူတို့ထုတ်ပြီးရောင်းချရင် ဆရာတို့ဆီကို လာရတော့မယ်။ ကျွန်တော် product ကတော့ ဒါရှိပါတယ်၊ ဒါအဓိကပဲ။ ဒါကိုပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ကိုင်နိုင်ရင် ကျွန်တော်တို့ အစားအသောက်တွေက အလိုအလျောက်ကောင်းလာမှာဖြစ်ပါတယ်။

- နောက်တစ်ပိုင်းက အဲဒီလူတွေမစားဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ ခုနကပြောတဲ့ အထူးသဖြင့်တော့ automatically က လူတွေကို လှည့်ရတာသိပ်လွယ်တယ်၊ တောသားတွေက သိပ်ယုံလွယ်တယ်။ ပညာနဲ့ ဗဟုသုတတွေနည်းတော့ သူတို့ကို ကျွန်တော်လိုက်ရမယ်။ (၇၀%) က တောမှာစားနေရတာ အလွန်ကိုအန္တရာယ်များပါတယ်။
- အဲဒီတော့ FDA က ဒီအတိုင်းလုပ်လို့ မရဘူး။ အရေးကြီးတာက နယ်စပ်က (custom) အကောက်ခွန်ဌာနတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့ကသွင်းလာတယ်၊ တရုတ်ကသွင်းသွင်း၊ ကုလားက သွင်းသွင်း expiry date မပါဘူး၊ ဘာမပါဘူး၊ ညာမပါဘူးဆိုရင် sorry ပဲ၊ on the spot fine (ဒဏ်ကြေး) တပ်ခြင်းလုပ်တယ်၊ ပြန်ချိတ်ဖို့လိုတယ်။ Custom နဲ့ HLPU နဲ့ချိတ်ဆက်လိုက်ရင် အဆင်ပြေသွားမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ဒီအခန်းထဲမှာထိုင်နေတဲ့သူတွေ ကျွန်တော်လိုမျိုးစိတ်ထားပြီးတော့ မပြည့်စုံရင်မဝယ်ဘူး၊ ဘယ်သူမှမစားဘူး။ ဆရာတို့ supermarket, Ocean သွားရင်ကြည့်လိုက်မယ်၊ expiry date မပါဘူးဆိုရင်မဝယ်ဘူး။ အဲဒီတော့ Ocean က အဲဒါတွေ မသွင်းတော့ဘူးပေါ့။ သူတင်ထားတဲ့ ဟာ ရောင်းလို့မရရင် မသွင်းတော့ဘူး၊ အဲဒါအဓိကပဲ။ အဲဒီ link ကို ကျွန်တော်တို့ကသိရမယ်။ ဆရာပြောတဲ့အတိုင်း administrative action ပေးရပါမယ်။ ပညာပေးတယ်၊ ကတိခံဝန် ထိုးတယ်၊ ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တဖြည်းဖြည်းချင်းလုပ်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- နောက်တစ်ခုက ကျွန်တော်တို့ပြောတယ် မကြာမီမှာ ရန်ကုန်မှာလုပ်မယ့်ပွဲ ဒါအလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ အဲဒီတော့ကျွန်တော် ဒါတွေရက်ညှိမယ် ဖြစ်နိုင်ရင်လာရောက်ပေးပါမယ်၊ တတ်နိုင်သမျှ ပေါ့။ ဆရာတို့ ၂၀၁၇ ဖေဖော်ဝါရီမှာ အမှတ်တံဆိပ်ကပ်နှိပ်ရာမှာ လိုက်နာရမယ့်စည်းကမ်းချက်တွေ ထုတ်လိုက်တဲ့အခါ အများကြီးပဲမှတ်ပုံတင်လာလျှောက်ပါတယ်။ အဲဒီတော့ ထောက်ခံချက် ဘာညာအကုန်တပ်ရမယ်၊ တော်တော်လေးကောင်းပါတယ်။ ဒါကိုနောက်ထပ် (၃)လလျော့ပေးဖို့ တောင်းဆိုနေကြတယ်၊ ပေးသာပေးလိုက်ပါ။ ဒါတဖြည်းဖြည်းနဲ့ လျှောက်ထားသူ အများကြီး များလာမှာဖြစ်ပါတယ်။
- FDA နဲ့ပတ်သက်ပြီး ကျွန်တော်ခန့်ကပြောတဲ့အတိုင်း စားသုံးသူရေးရာဦးစီးဌာနတို့၊ ပညာရေး ဝန်ကြီးဌာန၊ ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနတို့၊ ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနကတော့ ပြောလိုက်ရင် သူတို့အကုန်ထည့်ပေးပါတယ်။ အခုလည်းထည့်နေတယ်၊ ဒါအလွန်ကောင်းတဲ့ကိစ္စဖြစ်ပါတယ်။

- Year of Post-Marketing Surveillance (PMS) ထုတ်လုပ်တဲ့သူတွေမှန်မယ်၊ ကျွန်တော်တို့ first phase အနေနဲ့ ရွာပေါင်း (၁၆၂)ရွာမှာ ပညာပေးမယ်။ (၈)တန်းအောင်နဲ့ အထက်တန်းအဆင့် (၃၂၄)ယောက်ကို training ပေးပါ။ ဆရာတို့ရဲ့ လုပ်ငန်း၊ ကျောင်းတွေမှာ မြန်မြန်ပြီးသွားမယ်။ အဲဒါကလည်း ထွေ/အုပ်တွေနဲ့ပေါင်းပြီးလုပ်ရမယ်။ ရွာသားတစ်ယောက်ကနေ တစ်ယောက်၊ ရွာဘယ်လောက်ကနေဘယ်လောက်၊ တစ်ဆင့်စကားတစ်ဆင့်ကြားသွားမှာဖြစ်ပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်က ဘာလုပ်ရမလဲဆိုတော့ ဆရာတို့ ကျောင်းကျန်းမာရေးအဖွဲ့နဲ့ပေါင်းပြီး ကျောင်းတွေမှာ ဟောပြောရမယ်။ ဘာကြောင့်ကျောင်းတွေမှာ ပြောရမလဲဆိုရင် ကလေးတွေ သိသွားမယ်ဆိုရင် အိမ်ပြန်ရင်မိဘကိုပြောမယ်။ ကျောင်းကျန်းမာရေးနဲ့ပေါင်းပြီးတော့ ကျောင်းတွေမှာ၊ ဟောပြောပွဲတွေမှာ တစ်ယောက်တစ်ပေါက်မဖြစ်ဖို့ အစားအသောက်နဲ့ပြောရင် ဒါတွေ၊ အလှကုန်နဲ့ပြောရင် ဒါတွေဒါတွေလုပ်မယ်။ အဲဒါတွေကို ကျောင်းသားတွေ၊ ကျောင်းသူတွေကို သူတို့ကျောင်းတွေမှာ ပြောရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ဖြစ်နိုင်လို့ရှိရင် ကျွန်တော်ဘယ်မှာပြောမလဲဆို ဆရာအတတ်သင်သိပ္ပံကျောင်းတွေမှာ teacher's training school ရန်ကင်းမှာ အဲဒါတွေကို ဆရာသွားပေးလိုက်မယ်။ အစားအသောက်တွေ၊ အဲဒါတွေကို ကျွန်တော်စဉ်းစားရမယ်။ ဖြစ်နိုင်လို့ရှိရင် ကျောင်းတွေ၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနတွေမှာ ပြောရမယ်။ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနကို ကျောင်းတွေ ဘယ်နှစ်ခုရှိမလဲ။ ဆရာတို့ခရိုင်မှာ လုပ်တဲ့သူတွေကို ပေးလိုက်ပါ။ သူတို့ကို ဦးစားပေးရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ဗဟိုကပဲမလုပ်နဲ့ သူတို့ဘာပြောမလဲ၊ အဲဒီတော့သူတို့ talkတွေလုပ်မယ်။ သူတို့ lunch time talk တို့ အဲဒါမျိုးတွေသွားလုပ်မယ်။ Multi-pronged approach, broad spectrum နဲ့ သွားပါမယ်။ တစ်နေရာတည်းကို သွားကွက်လို့မရဘူး၊ တပြည်လုံးအတိုင်းအတာနဲ့ အကုန်သိရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- ဒီမှာလည်းကျွန်တော် ဒေါက်တာဒေါ်ခင်ချစ်တို့ကို congratulate လုပ်ပါတယ်။ ဓါတုဓါတ်ခွဲဆိုင်ရာ ISO IEC 17025 ၊ နောက်တစ်ခါ အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ISO-9001:2015 ရပါတယ်။ တော်တော်ကိုကောင်းတဲ့ဟာတွေ၊ တစ်ခုပဲရှိတယ် ဒါတွေကို maintain လုပ်ဖို့လိုပါတယ်။ ရပြီဆိုပြီး ကျေနပ်လို့မရဘူး။ We have to maintain the stance ဒီတော့ အလုပ်တွေဆက်ပြီး လုပ်ဖို့လိုပါတယ်။

- နောက်တစ်ချက် ကျွန်တော်ပြောချင်တာကတော့ FDA ကတကယ်တော့ it is a highly scientific department ပါ။ ကုသရေးဦးစီးဌာန၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဦးစီးဌာနတို့ထက် ပိုပြီးတော့ scientific ဖြစ်ပါတယ်။ DMR ကတော့ပိုဖြစ်ပါတယ်။ ဒီမှာလုပ်တဲ့လုပ်ငန်းတွေ you must know the state-of-the-art and the scenario, in terms of food and drug. ကျွန်တော်တို့လုပ်နေတဲ့ staff တွေအကုန်လုံးကလည်း အဲဒါတွေကို ဘယ်လို contribute လုပ်မလဲဆရာတို့၊ တစ်ခုသိချင်တာက တိုင်းနဲ့ပြည်နယ်အားလုံး၊ ခရိုင်တွေရော what is the mode of communication? e-mail attached file နဲ့လုပ်မလား စဉ်းစားစေလိုပါတယ်။
- စစ်ကိုင်းတိုင်းဆိုရင် မြို့နယ်(၃၄)ခု၊ ခရိုင်(၈)ခုရှိတယ်။ အဲဒီခရိုင်(၈)ခုလုံးမှာ so that they all would be getting immediately အကောင်းဆုံးပါပဲ။ ကွန်ပျူတာတွေပေးထားတယ်။ အားလုံးကို တပြိုင်တည်းရောက်အောင် ဘယ်လိုလုပ်မလဲ။ E-mail, data အရေးကြီးဆုံးပဲ data က ဒီမှာအချိန်မရှိလို့ မပြောတော့ဘူး။ Data တွေ information system လုပ်ထားမယ်။ ခရိုင်ရုံးတစ်ခုမှာ ဘာတွေလုပ်ဖို့လိုမလဲ၊ အနည်းဆုံးခရိုင်ရုံးမှာ ဒီ data တွေကတော့ up to date ဖြစ်ရမယ်။ Table ဇယားကွက် (၇)ခုလောက်ရှိချင်ရှိမယ်၊ (၆)ခုလောက်ရှိချင်ရှိမယ်။ ကျန်တာတွေကတော့ အခြေအနေအချိန်အခါနဲ့ လိုအပ်ချက်အရလုပ်ရပါမယ်။ ဆိုလိုတာက ခရိုင်မှာရှိတဲ့ လူတွေနဲ့ ဗဟိုမှာရှိတဲ့လူတွေ real time basis နဲ့အားလုံးက communication တွေကို စဉ်းစားစေလိုပါတယ်။
- နောက်တစ်ခုက ဆရာတို့ဒီမှာ SOP တွေ guidelines တွေရှိတယ်။ အမြဲ update လုပ်ပါမယ်။ ၂၀၁၄ ကလုပ်တာ မရဘူး၊ ၂၀၁၆ ကလုပ်တာရှိမယ် မရဘူး၊ အကုန် update လုပ်၊ လုပ်တဲ့နေ့ကို ရေးလိုက် မြန်မာလိုရော အင်္ဂလိပ်လိုလုပ်မယ်။ ဘာဖြစ်လို့ အင်္ဂလိပ်လိုလုပ်မလဲဆိုတော့ တိကျတယ်။ မြန်မာလိုပြန်တဲ့အခါကျတော့ သိပ်ရှည်ပြီး လိုရင်းမရောက်နိုင်လို့ပါ။ ကျွန်တော် မိန့်ခွန်းတွေရေးရင် အင်္ဂလိပ်လိုရေးတယ်၊ ပြီးမှမြန်မာလိုပြန်တယ်။ နောက်ပြီး ဒီလိုရေးတဲ့အခါ နိုင်ငံခြားကလာပြီး assess လုပ်တဲ့အခါကျတော့ မြန်မာလိုပြရင် သိမှာမဟုတ်လို့ပါ။ ကျန်တာတွေကတော့ နည်းနည်း update ဖြစ်မယ်၊ sharing of knowledge among department staff အလွန်ကောင်းတယ်၊ အမြဲ update ဖြစ်အောင်လုပ်ပါမယ်။
- Newsletter တွေ ထုတ်တာ အလွန်ကောင်းပါတယ်။ ဆရာတို့ update လုပ်ပါ၊ ဆက်လက်လုပ်ပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့အတွက်က အလုပ်လည်းများပါတယ်၊ လူလည်း တော်တော်ကြိုက်ကြ

ပါတယ်။ ကျွန်တော်ရတာနဲ့ ကျန်တဲ့ဝန်ကြီးတွေအကုန်လုံးကို ပေးပါတယ်။ သူတို့အကုန် သဘောကျကြပါတယ်။

- DMR နဲ့လည်း ပေါင်းလုပ်ရပါမယ်၊ NHL နဲ့လည်း ပေါင်းလုပ်ရပါမယ်၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာနဲ့ လည်းပေါင်းလုပ်ရပါမယ်။ ပေါင်းလုပ်တဲ့အခါ ဆရာတို့စဉ်းစားလိုက်ပါ။ DMR နဲ့ ဘာတွေ ပေါင်းလုပ်သင့်လဲ၊ NHL, DPH နဲ့ဘာတွေပေါင်းလုပ်သင့်လဲ၊ ဆရာတို့စဉ်းစားမယ်။ တစ်ခုခုပေါ့ ခပ်ဝေးဝေးမှာသွားလိုက် ငွေဆောင်တို့တော့မသွားနဲ့ ငွေဆောင်သွားရင် FDA က staff တွေ အစိုးရငွေကြေးသုံးပြီးလုပ်တယ်ဆိုပြီး facebook မှာ တက်လာအုံးမယ်။
- ဘာလို့လဲဆိုတော့ FDA ကို ကျွန်တော့်ဝန်ကြီးလက်ထက်မှာ ဖြစ်စေချင်တာကတော့၊ နောက် (၂)နှစ်၊ (၃)နှစ် ပြီးခါနီးလောက်မှာတော့ FDA က independent organization, which is not under the MoHS. FDA Chief ကသမ္မတက သူ့သက်တမ်းအတွင်းမှာ တိုက်ရိုက်ခန့်ပါမယ်။ အမေရိကန်မှာ FDA, NIH, CDC အဲဒါတွေက သူ့သမ္မတသက်တမ်းအတွင်းမှာ တိုက်ရိုက်ခန့် ပါတယ်။ FDA က ကျွန်တော်တို့ MoHS အောက်မှာရှိဖို့ မလိုပါဘူး၊ Independent နဲ့အလွန်ကို powerful ဖြစ်ပါတယ်။
- အမေရိကန်မှာဆိုရင် FDA ကို လူတိုင်းလန့်တယ်၊ အစားအသောက်နဲ့ပတ်သက်ပြီး ထုတ်လုပ် သူတွေက အလွန်ကိုလန့်တယ်။ ဒါ့အပြင် Internal Revenue Service-IRS ကို အလွန်ကြောက် တယ်။ အခွန်ကောက်တဲ့ဌာန ဖြစ်ပါတယ်။ IRS နဲ့ကတော့ အခွန်မဆောင်ရင် သမ္မတလည်း မရဘူး၊ အကုန်လိုက်ပါနေတယ်။ အခွန်ကောက်ခံစနစ်ကောင်းတဲ့ နိုင်ငံတွေတိုးတက်ပါတယ်။ မြန်မာပြည်မှာ အခွန်ကောက်တဲ့စနစ် မှန်ကန်တိကျမှုမရှိသေးပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့တွေက အမှန်ကိုအမှန်တိုင်းထမ်းဆောင်ခြင်း အားနည်းနေပါတယ်။ Tax ကို ပေးဆောင်ရပါမယ်။ IRS နဲ့ FDA ကတော့ very powerful ဖြစ်ပါတယ်။
- နောက်တစ်ခုက FDA က နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း လူတွေအတွက်ကို အရေးကြီးပါတယ်။ အစား အသောက်လည်း အရေးကြီးသလို၊ အလှကုန်ကလည်း မိန်းကလေးတွေအတွက် အရေးကြီး တယ်။ ဘာလိမ်းထားလဲ ကိုယ့်ဘာသာပြန်ကြည့်ပါ။ အမျိုးသမီးတွေ အကုန်လိမ်းကြပါတယ်။ လိမ်းတဲ့အလှကုန်တွေက အန္တရာယ်ကင်း/ မကင်း သိဖို့လိုပါတယ်။ deodorant ကလည်း aluminium ကင်းရပါမယ်၊ ဦးနှောက်ကိုထိခိုက်နိုင်တယ်၊ အန္တရာယ်အလွန်များပါတယ်။

- နောက်တစ်ခုက FDA ကဘာကြောင့်ပိုအရေးကြီးလဲဆိုတော့ ဆရာတို့ဟာတွေက အစားအသောက်ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ အလှကုန်ပဲဖြစ်ဖြစ် cumulative effect ရှိပါတယ်၊ cumulative effect ကြောင့် dose က အထဲမှာစုနေတယ်။ တစ်ချို့ဟာက ဆီးကနေစွန့်ထုတ်နိုင်ပါတယ်၊ များသောအားဖြင့်တော့ စုနေပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် FDA ကပိုအရေးကြီးပါတယ်။
- ဆိုလိုတာက FDA ရဲ့ အလုပ်က life expectancy နဲ့ကျွန်တော်တို့ရဲ့ life span နဲ့ quality of life တွေနဲ့ပတ်သက်ပါတယ်။ ဒါတွေဘယ်သူမှမစဉ်းစားပါဘူး။ တကယ်စဉ်းစားပါက FDA ကြောင့် life expectancyတက်လာပါမယ်၊ လူတွေရဲ့သက်တမ်းရှည်လာပါမယ်။ quality of life ရောဂါမဖြစ်ရင် quality of life တက်လာမှာဖြစ်ပါတယ်။
- အဲဒီတော့ ကင်ဆာမဖြစ်တော့ဘူး၊ ဆီးချိုမဖြစ်တော့ဘူး၊ အစားအသောက်တွေ ကောင်းလာမယ်၊ ဆေးတွေရဲ့ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးတွေနည်းပါမယ်၊ အဲဒါမျိုးတွေ အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ FDA ကတော့ နေ့စဉ်နေ့တိုင်း ပြည်သူများကို serve လုပ်နေတဲ့ ဌာနကြီးတစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ FDA ကို ဦးစားပေးပြီးတော့ support လုပ်နေပါကြောင်း ဆရာတို့အကုန်သိဖို့အတွက် ပြောကြားလိုပါတယ်။

ဆွေးနွေးပွဲတက်ရောက်သူများစာရင်း -

- ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်
- အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနမှ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များ၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးများ၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးများနှင့် ဝန်ထမ်းများ
- ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဦးစီးဌာန၊ ကျန်းမာရေးအသိပညာမြှင့်တင်ရေးဌာနမှ အရာရှိများနှင့် အခြားသက်ဆိုင်ရာဌာနများမှ အရာရှိများ
- တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်/ခရိုင် အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနမှူးများ

(ဤမိန့်ခွန်းသည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး၏ လက်ရေးမူမှ ပြန်လည်ရိုက်နှိပ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။)